

CHEMIJA

Vertinimo instrukcija

Bandomojo valstybinio brandos egzamino užduotis

I dalis

Teisingas atsakymas į kiekvieną I dalies (01–30) klausimą vertinamas 1 tašku.

Kl. Nr.	01.	02.	03.	04.	05.	06.	07.	08.	09.	10.
Ats.	C	D	C	C	D	D	C	D	A	A
Kl. Nr.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Ats.	D	B	B	C	A	C	A	B	A	D
Kl. Nr.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
Ats.	B	B	A	A	B	C	B	B	A	C

II dalis

Teisingas atsakymas į kiekvieną II dalies (1–10) klausimą vertinamas 1 tašku.

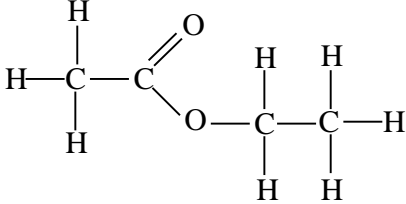
Kl. Nr.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Ats.	28 g	20%	Cu	$x = 3$	1	$x = 6$	(s)	8	32	8

III dalis

1 klausimas

Nr.	Atsakymas	Taškai
1.1	Bet kurie du iš šių atsakymų: kalumas, laidumas elektrai, laidumas šilumai – 2 taškai Vertinami ir kiti teisingi atsakymai	2
1.2	2,8,8,1 – 1 taškas	1
1.3	Kalis liepsną nudažo violetine spalva – 1 taškas	1
1.4	A. Apskaičiuoja kalio jonų kiekį stiklinėje pieno – 1 taškas $n(\text{K}^+) = 0,350 \text{ g} / 39,098 \text{ g/mol} = 0,00895 \text{ mol}$ (už K molinės masės suapvalinimą iki 39 g/mol taškų skaičius nemažinamas) B. Apskaičiuoja kalio jonų skaičių stiklinėje pieno – 1 taškas $N(\text{K}^+) = 0,00895 \text{ mol} \times 6,02 \cdot 10^{23} = 5,39 \cdot 10^{21}$ (už N_A apvalinimą iki $6 \cdot 10^{23}$ taškų skaičius nemažinamas) C. Apskaičiuoja radioaktyviojo kalio $^{40}\text{K}^+$ jonų skaičių – 1 taškas $N(^{40}\text{K}^+) = 5,39 \cdot 10^{21} \times 0,000117 = 6,3 \cdot 10^{17}$ Atsakymas: Stiklinėje pieno $N(^{40}\text{K}^+) = 6,3 \cdot 10^{17}$ Vertinamas ir bet kuris kitas teisingas sprendimo būdas	3
Iš viso		7

2 klausimas

Nr.	Atsakymas	Taškai
2.1		1
2.2	$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{COOCH}_3$ arba HCOOC_3H_7 arba $\text{HCOOCH}(\text{CH}_3)_2$ – 1 taškas Metilpropanoatas arba propilmetanoatas arba metiletilmetanoatas – 1 taškas	2
2.3	A. Apskaičiuoja reikiamą etano rūgšties masę – 1 taškas Pagal lygtį 60 g etano rūgšties – 88 g etiletanoato x g etano rūgšties – 1,5 g etiletanoato $m(\text{etano rūgšties}) = 1,0$ g B. Apskaičiuoja reikiamą etanolio masę – 1 taškas Pagal lygtį 46 g etanolio – 88 g etiletanoato x g etanolio – 1,5 g etiletanoato $m(\text{etanolio}) = 0,8$ g Atsakymas: $m(\text{etano rūgšties}) = 1,0$ g $m(\text{etanolio}) = 0,8$ g Vertinamas ir bet kuris kitas teisingas sprendimo būdas.	2
2.4	Apskaičiuoja etiletanoato išeią – 1 taškas $\eta = m_{\text{praktinė}} / m_{\text{teorinė}} \cdot 100 \% = 0,75 \text{ g} / 1,5 \text{ g} \cdot 100 \% = 50 \%$ Atsakymas: $\eta = 50 \%$ Vertinamas ir bet kuris kitas teisingas sprendimo būdas.	1
2.5	A. Apskaičiuoja reikiamą etano rūgšties masę atsižvelgiant į išeią – 1 taškas Jeigu 1,5 g etiletanoato gauti reikia 1,0 g etano rūgšties, o reakcijos išeią 70 %, tai 70 % 1,0 g etano rūgšties 100 % – x g etano rūgšties $m(\text{etano rūgšties}) = 1,4$ g B. Apskaičiuoja reikiamą etanolio masę atsižvelgiant į išeią – 1 taškas Jeigu 1,5 g etiletanoato gauti reikia 0,8 g etanolio, o reakcijos išeią 70 %, tai 70% 0,8 g etanolio 100 % – x g etanolio $m(\text{etanolio}) = 1,1$ g Atsakymas: $m(\text{etano rūgšties}) = 1,4$ g $m(\text{etanolio}) = 1,1$ g Vertinamas ir bet kuris kitas teisingas sprendimo būdas.	2
2.6	1. Išeią mažėja dėl medžiagų nuostolių arba dėl eksperimento paklaidų – 1 taškas 2. Išeią mažėja dėl reakcijos grįžtamumo – 1 taškas	2
2.7	1. pakelti temperatūrą (pašildyti reakcijos mišinį) – 1 taškas 2. panaudoti katalizatorių (sieros rūgštį) – 1 taškas	2

2.8	Reakcijos mišinį išpilti į vandenį, etiletanoatas iškils į paviršių – 1 taškas	1
2.9	Pasikeitė kvapas <i>arba</i> atsirado charakteringas esterių kvapas – 1 taškas	1
<i>Iš viso</i>		14

3 klausimas

Nr.	Atsakymas	Taškai								
3.1	$\text{CaC}_2 + 2\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CH}\equiv\text{CH} + \text{Ca}(\text{OH})_2$ <i>arba</i> $\text{CaC}_2 + 2\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{C}_2\text{H}_2 + \text{Ca}(\text{OH})_2 - 2 \text{ taškai}$	2								
3.2	$\text{CH}_3\text{-CH}_3$ – 1 taškas	1								
3.3	$\begin{array}{c} \text{H} & & \text{H} \\ & \diagdown & / \\ & \text{C}=\text{C} & \\ & / & \diagdown \\ \text{H} & & \text{H} \end{array} + \text{H}-\text{Br} \longrightarrow \begin{array}{c} \text{H} & \text{H} \\ & \\ \text{H}-\text{C} & -\text{C}-\text{Br} \\ & \\ \text{H} & \text{H} \end{array}$ – 2 taškai Jeigu reakciją užrašė taip $\begin{array}{c} \text{H} & \text{H} \\ & \\ \text{C}=\text{C} & \\ & \\ \text{H} & \text{H} \end{array} + \text{H}-\text{Br} \longrightarrow \begin{array}{c} \text{H} & \text{H} \\ & \\ \text{H}-\text{C} & -\text{C}-\text{Br} \\ & \\ \text{H} & \text{H} \end{array}$ taškų skaičius nemažinamas	2								
3.4	Sieros rūgštis <i>arba</i> kitas teisingai nurodytas vandenį atskeliantis reagentas – 1 taškas	1								
3.5	CuO (karštas) <i>arba</i> KMnO_4 <i>arba</i> $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$ <i>arba</i> O_2 (katalizatorius) <i>arba</i> kitas teisingai nurodytas oksidatorius – 1 taškas	1								
3.6	6 reakcija – oksidacijos-redukcijos reakcija – 1 taškas Jeigu nurodė oksidacijos reakcija, taškų skaičius nemažinamas	1								
3.7	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 30%;">Reakcijos tipas</td> <td style="width: 40%;">Reakcijos numeris schemeje</td> </tr> <tr> <td>pakaitų reakcija</td> <td>7 – 1 taškas</td> </tr> <tr> <td>jungimosi reakcija</td> <td>2 <i>arba</i> 3 <i>arba</i> 4 – 1 taškas</td> </tr> <tr> <td>Eliminavimo (atskėlimo)</td> <td>5 – 1 taškas</td> </tr> </table>	Reakcijos tipas	Reakcijos numeris schemeje	pakaitų reakcija	7 – 1 taškas	jungimosi reakcija	2 <i>arba</i> 3 <i>arba</i> 4 – 1 taškas	Eliminavimo (atskėlimo)	5 – 1 taškas	3
Reakcijos tipas	Reakcijos numeris schemeje									
pakaitų reakcija	7 – 1 taškas									
jungimosi reakcija	2 <i>arba</i> 3 <i>arba</i> 4 – 1 taškas									
Eliminavimo (atskėlimo)	5 – 1 taškas									
<i>Iš viso</i>		11								

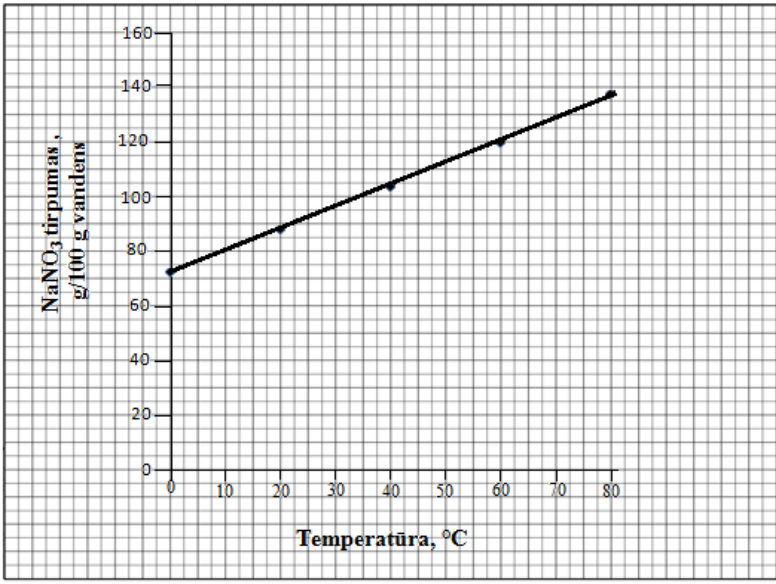
4 klausimas

Nr.	Atsakymas	Taškai
4.1	Prie neigiamojo elektrodo: $2\text{H}_2\text{O}(\text{s}) + 2\text{e}^- \rightarrow \text{H}_2(\text{d}) + 2\text{OH}^-(\text{aq}) - 1 \text{ taškas}$ Prie teigiamojo elektrodo: $2\text{Cl}^-(\text{aq}) \rightarrow \text{Cl}_2(\text{d}) + 2\text{e}^- - 1 \text{ taškas}$ Jeigu nenurodė agregatinių būsenų taškų skaičius nemažinamas.	2
4.2	A. Apskaičiuoja hidroksido jonų OH^- kiekį mėginyje – 1 taškas 40 g NaOH – 1 mol 2 g NaOH – x g mol $n(\text{OH}^-) = 0,05 \text{ mol}$ B. Apskaičiuoja hidroksido jonų OH^- skaičių mėginyje – 1 taškas $N(\text{OH}^-) = 0,05 \text{ mol} \times 6,02 \cdot 10^{23} = 0,3 \cdot 10^{23} = 3 \cdot 10^{22}$ (uz N_A apvalinimą iki $6 \cdot 10^{23}$ taškų skaičius nemažinamas) Vertinamas ir bet kuris kitas teisingas sprendimo būdas.	2
4.3	AgNO ₃ tirpalu – 1 taškas	1
4.4	$2\text{H}_2\text{O}(\text{s}) \rightarrow \text{O}_2(\text{d}) + 4\text{H}^+(\text{aq}) + 4\text{e}^- - 2 \text{ taškai}$ Jeigu parašo $4\text{OH}^-(\text{aq}) \rightarrow \text{O}_2(\text{d}) + 2\text{H}_2\text{O}(\text{s}) + 4\text{e}^-$ taškų skaičius nemažinamas	2
4.5	A. Apskaičiuoja susidariusio NaOH kiekį – 1 taškas Apskaičiuoja susidariusio vandenilio H₂ kiekį $n(\text{H}_2) = 0,672 \text{ l} / 22,4 \text{ l/mol} = 0,03 \text{ mol}$ Pagal reakcijos lygtį $n(\text{NaOH}) = 2 n(\text{H}_2) = 2 \times 0,03 \text{ mol} = 0,06 \text{ mol}$ B. Apskaičiuoja OH^- jonų molinę koncentraciją susidariusiame tirpale – 1 taškas 0,06 mol NaOH – 0,6 l tirpalo x mol NaOH – 1 l tirpalo $c(\text{NaOH}) = 0,06 \text{ mol} \times 1 \text{ l} / 0,6 \text{ l} = 0,1 \text{ mol/l}$ $c(\text{OH}^-) = c(\text{NaOH}) = 0,1 \text{ mol/l}$ C. Apskaičiuoja H^+ jonų molinę koncentraciją tinkamais vienetais – 1 taškas $c(\text{OH}^-) = 0,1 \text{ mol/l} = 1 \cdot 10^{-1} \text{ mol/l}$ $c(\text{H}^+) = 1 \cdot 10^{-14} / c(\text{OH}^-) = 1 \cdot 10^{-14} / 1 \cdot 10^{-1} = 1 \cdot 10^{-13} \text{ mol/l}$ D. Apskaičiuoja susidariusio tirpalo pH – 1 taškas $\text{pH} = -\lg c(\text{H}^+) = -\lg 1 \cdot 10^{-13} = 13$ Atsakymas: susidariusio tirpalo pH = 13 Vertinamas ir bet kuris kitas teisingas sprendimo būdas.	4
Iš viso		11

5 klausimas

Nr.	Atsakymas	Taškai
5.1	Egzoterminės reakcijos – tokios, kurioms vykstant išsiskiria šiluma – <i>1 taškas</i>	1
5.2	Reakcijai pagreitinanti – <i>1 taškas</i>	1
5.3	Sieros oksidai – tai rūgštiniai oksidai, jie patekę į aplinką sukelia rūgščiuosius lietus – <i>1 taškas</i>	1
5.4	Tiesioginė reakcija yra egzoterminė, vykstant reakcijai mišinys įkaista – <i>1 taškas</i> Temperatūros didinimas stumia pusiausvyrą į kairę ir mažina SO ₃ išeigą. Todėl aušinama tam, kad nesumažėtų išeiga – <i>1 taškas</i>	2
5.5	A. Apskaičiuoja, kiek šilumos išsiskiria, kai 1 molis sieros virsta sieros rūgštimi – 1 taškas 1 mol sieros S virstant sieros rūgštimi išskiriama šilumos $\Delta H = (-297) + (-197/2) + (-130) = -525,5$ kJ B. Apskaičiuoja, kiek šilumos išsiskiria, kai 1000 molių sieros virsta sieros rūgštimi – 1 taškas 1 mol S – 525,5 kJ 1000 mol S – x kJ x = -525500 kJ Atsakymas: 1000 molių S virtus H₂SO₄ išsiskiria 525500 kJ arba 525,5 · 10³ kJ šilumos arba $\Delta H = -525500$ kJ Vertinamas ir bet kuris kitas teisingas sprendimo būdas. Jeigu prie skaitmenų minuso ženklai nenurodyti taškų skaičius nemažinamas.	2
5.6	H ₂ SO ₄ (aq) + K ₂ SO ₄ (aq) → 2KHSO ₄ (aq) – <i>1 taškas</i> Nenurodžius agregatinių būsenų taškų skaičius nemažinamas.	2
5.7	Nes sieros rūgštis visiškai skyla į jonus – <i>1 taškas</i> .	1
<i>Iš viso</i>		10

6 klausimas

Nr.	Atsakymas	Taškai
6.1		3
6.2	A. Iš grafiko randa, kad 50 °C temperatūroje 100 g vandens ištirpsta 112 g NaNO₃ – 1 taškas Taškų skaičius nemažinamas, jei nurodyta NaNO₃ tirpumo 50 °C temperatūroje vertė 110–115 g intervale. B. Apskaičiuoja neištirpusio NaNO₃ masę – 1 taškas $m(\text{NaNO}_3)_{\text{neištirpusio}} = m(\text{NaNO}_3)_{\text{pradinė}} - m(\text{NaNO}_3)_{\text{ištirpusio}} = 150 \text{ g} - 112 \text{ g} = 38 \text{ g}$ Atsakymas: Liks neištirpę 38 g NaNO₃ Vertinamas ir bet kuris kitas teisingas sprendimo būdas. Taškų skaičius nemažinamas, jeigu teisingai apskaičiavo neištirpusio NaNO₃ masę pagal A dalyje nustatytą NaNO₃ tirpumą 50 °C temperatūroje.	2
6.3	A. Apskaičiuoja, kokia NaNO₃ masė išsikristalins atšaldžius 146 g tirpalo nuo 60 °C iki 20° – 1 taškas Iš lentelės duomenų 100 g vandens 60 °C temperatūroje ištirpsta 120 g NaNO₃, susidaro 220 g tirpalo 100 g vandens 20 °C temperatūroje ištirpsta 88 g NaNO₃, susidaro 188 g tirpalo Atšaldžius 220 g tirpalo nuo 60 °C iki 20 °C iš tirpalo išsikristalins $m(\text{NaNO}_3) = 220 \text{ g} - 188 \text{ g} = 32 \text{ g}$ B. Apskaičiuoja, kokia NaNO₃ masė išsikristalins atšaldžius 100 g tirpalo nuo 60 °C iki 20 °C – 1 taškas Iš 220 g tirpalo išsikristalina 32 g NaNO₃ Iš 100 g tirpalo išsikristalins x g NaNO₃ $m(\text{NaNO}_3)_{\text{išsikristalinusio}} = 14,5 \text{ g}$ Atsakymas: Iš tirpalo išsikristalins 14,5 g NaNO₃ Vertinamas ir bet kuris kitas teisingas sprendimo būdas	2
<i>Iš viso</i>		7